

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. október 15.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2018. október 15. 8:00

Időtartam: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót / szavakat húzza át, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig írja le újra!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvasa el figyelmesen Kosztolányi Dezső *Esti Kornél éneke* című alkotását, és válaszoljon a kérdésekre!

Esti Kornél éneke

Indulj dalom,
bátor dalom,
sápadva nézze röptöd,
aki nyomodba köpköd:
a fájdalom.

Az életen, a szinten,
a fénybe kell kerengni,
légy mint a minden,
te semmi.

Ne mondd te ezt se, azt se,
hamist se és igazt se,
ne mondd, mi fáj tenéked,
ne kérj vigaszt se.
Légy mint a fű-fa, élő,
csoda és megcsodáló,
titkát ki-nem-beszélő,
röpülő, meg-nem-álló.

Légy az, ami a bölcs kéz
fölhámja, a gyümölcshéj
remek ruhája, zöld szín
fán, tengeren a főlészin:
mélységek látszata.

No fuss a kerge széllel,
cikázva, szerteszéjjel,
ki és be, nappal-éjjel
s mindent, mi villan és van,
érj el.
Tárgyalj bolond szeszéllyel,
komázz halál-veszéllyel
s kacagd ki azt a buzgót,
kinek a mély kell.

Mit hoz neked a bűvár,
ha fölbukik a habból?
Kezében szomorú sár,
ezt hozza néked abból.
Semmit se lát, ha táncol
fényes vizek varázsa,
lenn nyög, botol a lánctól,
kesztyűje, mint a mázsa,
fontoskodó-komoly fagy
dagadt üvegszemébe.
Minden bűvárnak oly nagy
a képe.

Jaj, mily sekély a mélység
és mily mély a sekélység

és mily tömör a hígság
és mily komor a vígság.
Tudjuk mi rég, mily könnyű
mit mondanak nehéznek
és mily nehéz a könnyű,
mit a medvék lenéznek.
Ó, szent bohóc-üresség,
szíven a hetyke festék,
hogy a sebet nevéssék,
mikor vérző-heges még,
ó, hős, kit a halál-arc
rémétől elföd egy víg
álarc,
ó, jó zene a hörgő
kínokra egy kalandor
csörgő,
mely zsongít, úgy csitít el,
tréfázva mímel
s a jajra csap a legszebb
rímlel.

A céda életet ferd,
azt, ami vagy te, tettesd,
királyi ösztönöddel
ismersz-e még feletttest?
Az únt anyag meredt-rest
súlyát nevetve lökd el
s a béna, megvetett test
bukásait a szellem
tornáival feledtesd.

Hát légy üres te s könnyű,
könnyű, örökre-játszó,
látó, de messze-látszó,
tarkán lobogva száz szó
selymével, mint a zászló,
vagy szappanbuborék fenn,
szelek között, az égben
s élj addig, míg a lélek,
szépség, vagy a szeszélyek,
mert - isten engem - én is,
én is csak addig élek.

Menj mély fölé derengni,
burkolva, játszi színben,
légy mint a semmi,
te minden.

(1933)

Forrás: Kosztolányi Dezső összes versei. Osiris, 2005. 458-460.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Az *Esti Kornél énekét* gyakran értelmezik Kosztolányi ars poeticájaként. Milyen érvekre támaszkodhat ez a megközelítés? Említsen legalább 2 érvet!

---

2 pont

2. Az *Esti Kornél* novellaciklus első fejezete a szereplőként felléptetett szerző és a címszereplő között mutatkozó nézetkülönbségeket is kiemeli. Miben fejezi ki ezt a nézetkülönbséget az alább idézett részlet? Milyen következménnyel jár ennek hangsúlyozása az *Esti Kornél éneke* ars poeticaként történő értelmezésére? Fejtse ki álláspontját 4-5 összefüggő mondatban!

- Igaz – ütött a homlokára künn a folyosón. – Valamit elfelejtettünk. Mi lesz a stílussal?
  - Közösen írjuk.
  - De a mi stílusunk homlokegyenest ellenkezik. Te újabban a nyugalmat, az egyszerűséget kedveled. Klasszikusok a példaképeid. Kevés dísz, kevés szó. Az én stílusom ellenben még mindig nyugtalan, kócos, zsúfolt, cifra, regényes. Javíthatatlan romantikus maradtam. Sok jelző, sok hasonlat. Ezt nem engedem elsikkasztani.
  - Tudod, mit? – nyugtattam meg. – Itt is felezünk. Amit mondasz, fölveszem gyorsírásban. Aztán majd törölök.
  - Milyen kulcs szerint?
  - Tíz hasonlatodból megmarad öt.
  - Száz jelzőből pedig ötven – tette hozzá Kornél. – Helyes.
- A kezembe csapott. Megvult az alku. A karfára könyökölve nézte, hogy ballagok le a csigalépcsőn.

Forrás: Kosztolányi Dezső: *Esti Kornél*, Első fejezet. Melyben a szerző bemutatja és leleplezi Esti Kornélt, e könyv egyetlen hőst. Szépirodalmi, Bp., 1981, 22.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4 pont

3. Babits Mihály a Nyugat *Könyvről-könyvre* rovatában rövid kritikát jelentetett meg az *Esti Kornél*ről, amelyhez a következő számban további megjegyzéseket fűzött, többek között az alábbi lábjegyzetet:

E cikk már kiszedve s nyomás előtt állott, mikor *Esti Kornél éneke* a Pesti Naplóban megjelent. Sajnálom, hogy Kosztolányi szintén félreértette multkori írásomat; de örülök, hogy Ars Poéticáját maga is olyannak látja, amilyennek én jellemeztem, s versével mindenben igazat ad kritikámnak. Kár, hogy ő nem olyan türelmes a magától eltérő Ars Poéticák iránt, mint én vagyok az övével: ő harcra száll a mélység és tartalom ellen. «Mit hoz neked a bűvár» – kérdi, – «ha fölmerül a habból? Kezébe szomorú sár, ezt hozza néked abból». Kosztolányi téved. A bűvár nem sarat szokott fölhozni kezében, – hanem gyöngyöt és elsüllyedt kincseket.

Forrás: <http://epa.oszk.hu/00000/00022/nyugat.htm>

a) Milyen szerepet tulajdonít Babits a saját kritikájának az *Esti Kornél éneke* megszületésében?

1 pont

b) Babits a vers egyik szöveghelyéhez is megjegyzést fűz, amikor „korrigálja” Kosztolányi egyik mondatát. E javítás nyomán kitűnik, hogy Babits ebben az esetben – szándékosan vagy akaratlanul – figyelmen kívül hagyta a „szomorú sár” szókapcsolat átvitt értelmű jelentését. Hogyan határozható meg az idézett szókapcsolat e jelentése? Indokolja válaszát legalább 3 érdemi tényezővel!

3 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Mennyiben látszik alátámasztani Babitsnak az *Esti Kornél éneke* keletkezéséről vallott felfogását az alábbi két idézet? Idézetenként 3–3 érdemi tényezővel válaszoljon!

- a) Búvár leszek én, kaucsukból gyártva ruhám, süvegem
úgy nézek a két kaucsukba szegett karikás üvegen
bukdosva botor léptekkel a sűrű nehéz víz alatt [...]
Halott világ! Csak a víz eleven és szerte rezgeti selymét
ruházva a halott köveket s a csontok kriptai termét

Babits Mihály: *Atlantisz*, 1912. részlet.
Forrás: *Nyugat*, 1913. 5. szám.

---

3 pont	
--------	--

- b) Kosztolányinál minden a formában van, szinte a legkülsőbb formában, stílusban és szavakban. Művészete ép abból áll ahogyan a semmiséget nagygyá teszi, a banalitást érdekessé, az ízetlent zamatossá, pusztán a stílus, a nyelv eszközeivel. Nagyszerűen tud magyarul, s bárhogyan ítéljük meg nyelvészeti dilettantizmusát, egy pompás eredménye mindenesetre van: a saját stílusának tökéletes megtisztulása, meggazdagodása, megedződése. Valami hatalmas költői atlétika ez, a született izmos lélekalkatnak s egy élet szívós tornájának eredménye. Mondatai szinte érzéki élvezetet adnak, mint Anatole Franceéi, s néha majdnem mindegy, miről beszél; szívesen megbocsátjuk a pózait, észre sem vesszük koronkénti hígságát, s szinte örülünk, ha hosszadalmas.

Forrás: Babits Mihály: *Könyvről-könyvre*. *Nyugat*, 1933. 12. szám. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/nyugat.htm>

---

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Babits és Kosztolányi viszonya pályájuk kezdetén korántsem volt ennyire konfliktusokkal teli. Laczkó Géza *Királyhágó* című életrajzi regényéből idézünk, a részlet segítségével válaszoljon az alábbi kérdésekre!

A stílusgyakorlatok szemináriuma afféle magasabbrendű önképzőkör volt Niklay László magyarirodalmi tanár vezetése alatt. Verseket, novellákat, értekezéseket olvastak fel a nyomdafestéket kivárni nem tudó, türelmetlen tehetségek és tehetségtelenségek szellemi téren csökkalózkodást űző fél- és háromnegyedszüzek mélán izgatott bámulata előtt, sörénydús vitatkozó fiatalemberek roppant zajongásában.

Mikor befűrták magukat a zsúfolt padokba [...] éppen egy sovány, aszkéta arcú, ideges vékony diák szavalt lenyűgözően éneklő-harsogó hangon valami egészen újszerű verset. [...]

A „misera plebs”¹ persze mindenesetre bömbölő ellentmondással fogadta, amely elnyomta a csomó lány s még pár fiú vad tapsát. Fölpattant egy mokány kis magyar, lehordta a harsányhangú, de félszeg modorú ifjú költőt [...]. De mintha dob perdült volna, támadó raccsolással:

– Rrrroppant csodálkozom... – pattant fel a költő védelmében egy hadaró szózuhatagot záporozó, magas, kövérkésen puha húsú fiatalember [...]

Forrás: Laczkó Géza: *Királyhágó*. Grill Károly könyvkiadó vállalata

a) Hol játszódik a 'valóságban' a fenti jelenet?

_____

1 pont	
--------	--

b) Melyik regényalaknak ki felel meg a valóságban?

Niklay László: _____

az aszkéta arcú diák: _____

a raccsoló fiatalember: _____

3 pont	
--------	--

6. Kosztolányi közismerten elkötelezett nyelvművelő volt. Az *Esti Kornél éneke* alábbi részlete mégis tartalmaz egy olyan megoldást, amelyet nyelvhelyességi hibának is tekinthetnénk, ha nem versben fordulna elő.

Az életem, a szintem,
a fénybe kell kerengni,
légy mint a minden,
te semmi.

a) Melyik a „hibás” szókapcsolat? _____

1 pont	
--------	--

_____

¹a nyomorult tömeg

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

b) Mi a „hiba”? Írja le legalább 2 érdemi közléssel a felismert hibát mint nyelvtani jelenséget!

---

2 pont	
--------	--

c) Ebben az esetben miért nem tekinthető hibának, hogy a szerző ezt a nyelvi megoldást választotta? Legalább 2 érdemi közléssel válaszoljon!

---

2 pont	
--------	--

7. Az alábbi részletben szerepel egy kifejezés, amelynek jelentése az adott szövegkörnyezetben nem egyezik meg a megszokott, köznapi jelentéssel.

Légy az, ami a bölcs kéj
fölhámja, a gyümölcshéj
remek ruhája, zöld szín
fán, tengeren a fölszín:
mélységek látszata.

a) Határozza meg a 'látszata valaminek' kifejezés köznapi jelentését!

---

1 pont	
--------	--

b) Milyen, a közkeletű jelentéstől eltérő jelentésréteg tulajdonítható a 'látszata valaminek' kifejezésnek az *Esti Kornél éneke* fent adott szöveghelyén? Válaszában említse legalább 2 érdemi tényezőt, valamint hivatkozzon az álláspontját alátámasztó két további szöveghelyre a vers egészéből!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

hivatkozás két további szöveghelyre:

---

4 pont

8. Az *Esti Kornél éneke* előszeretettel alkalmaz mellérendelő, illetve halmozásos szerkezeteket.

Magyarázza meg 2 érdemi tényező említésével, mit mond el ez a szerkezet a vers költészetfelfogásáról az alább idézett szöveghelyen!

s élj addig, míg a lélek,
szépség, vagy a szeszélyek,
mert – isten engem – én is,
én is csak addig élek.

---

2 pont

9. Nevezze meg, milyen retorikai eszközre/stiluseszközre példák az alábbiak!

mily tömör a hígság	
bohóc-üresség	
kesztyűje mint a mázsa	
kalandor csörgő	

4 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. Kosztolányi nemcsak az *Esti Kornél énekében*, hanem más költeményeiben is szívesen alkalmazott virtuóz rímeket. Melyik művéből származnak az alábbi különleges rímek? Adja meg a művek címét!

a)
Van már kenyerem, borom is van,
van gyermekem és feleségem.
Szivem minek is szomorítsam?
Van mindig elég eleségem.

A mű címe: _____

b)
künn az előcsarnok fényárban úszott,
a házigazda a lépcsőn bucsúzott,
előkelő úr, az ég óriása,
a bálterem hatalmas glóriása

A mű címe: _____

c)
Érett belét mutatja, lásd, a dinnye,
fehér fogától villog vörös inye,
kövér virágba bújik a darázs ma,
a hosszú út után selymes *garage*-ba,
méztől dagadva megreped a szőlő,
s a boldogságtól elnémul a szőlő.

A mű címe: _____

d)
az, aki él és az, aki fél és
látja a törvényt, reszketve, de higgadt
léptel megy a sírhoz, az értelem égő
lámpája kezében,
megvetve, mi barbár,
mindazt, mi hazugság.

A mű címe: _____

4 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Foglalja össze Vajda János filozófiai költeményének gondolatmenetét, mutassa be a szöveg tematikus szerkezetét! Értelmezésében utaljon arra is, mennyiben tér el e mű a műfaj megszokott sajátosságaitól! Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Vajda János: *A bikoli fák alatt*

(1) Akármikor, ha reggel, este, Maraszt, vonz engem a vadon, Rejtelmes sugdosásit lesve, Hő áhitattal hallgatom.	(10) És felel a hegy oldalából Lezuhanó vidám patak: Elmúl-e testem e világból, Mert az Oceánba szakad?
(2) Sok kérdésemre mélyen hallgat; De amit mond, az mind igaz. (Hazudni, csalni szabadalmad Csupán neked van, emberarc!)	(11) A lángoló nap elhunyása Ott ama kék hegyek mögött Csak földiségünk csalódása. Rész változik; a mind: örök.
(3) Még akkor is, sőt legfőképpen Ha rekkenő a nyári dél, Álmában, önfeledve, épen Legmélyebb titkokat beszél.	(12) Csak mi maradunk a sötétben, Mig itt vagyunk, életrabok; Velünk, amott a mindenségben, A nap örökké ég, ragyog.
(4) E szentegyházi néma csöndben Neszt hallva a falevelen, Azt gondolom, ni most előttem Az isten egybe megjelen.	(13) ...De majd a szélben, mely a gallyon Suttogva röpked szanaszét, A bús idő fohászát hallom, Hogy miért nincs számára vég?
(5) Bár hasztalan, mert csak alkotja Egyetemében létez ő. Szárnyfal mögött van, nem mutatja Soha magát a rendező.	(14) Örökzsídó-szakállát rázza Ott a sikáros part fölött: „Az egyetemnek tárházába' Nincs rém, csak ez a szó: örök!”
(6) Sőt halhatatlan költeménye, E mérhetlen világ nekünk Örök talány; főszemjébe Nem hat rövid tekintetünk.	(15) És száll a holló éj a fákra; Holdfényben zörren a haraszt; Lelkemre gyötrő kétely árnya: Honnan merítsem a vigaszt?
(7) Miért vagyunk, mi és e minden? Hogy végzetlen, ha egész? És ha egész, hogy végzetlen? Soha nem érti földi ész.	(16) Egyszerre mintha feneketlen Örvényed látnám: végtelen. Leborulok kétségbesetten, Szivem szorul, szédül fejem.
(8) Az ember e világra mért jött? Mért tűn el oly hamar, hova? Mi itten a kétségbejítőbb: Az örök-e vagy a soha?	(17) Majd mintha gyóntató oltárnál Csak hallok még egy gyöngé neszt: „Erről, fiam, ne gondolkozzál; Jobb lesz neked nem tudni ezt!”

(1880)

- (9) Elnézek e tündöklő tájon.
Mi szép világ, arany világ!
És kérdezem magamba fájón:
Mért nem maradni itt tovább?

Magyarázatok:

Bikol: a Gerecsében van, közel Vaálhoz. Vajda többször megfordult itt vadászaton, Vizer Kálmán birtokos vendégeként (Bene Kálmán jegyzete, Osiris, p. 808.).

sikáros: zsurlófüves.

Forrás: *Vajda János összes költeményei*. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 319–321. o.

